

اروپايي ټولنه، متحده ايالتونه او ناتو: سيال که همکار؟

د ژباړونکي خبرې:

د تيرې پيرې د وروستۍ لسيزې په پيل کې د پانگوال نظام سيال هغه، سوسياليزم درې وړې او ورسره جوخت نه يوازې د وارسا پوځي تړون، بلکې شوروي اتحاد هم منحل شو. خو نړيوال نظم نه يوازې له گواښ سره مخامخ نه، بلکې لويديځې نړۍ، په ځانگړې توگه متحده ايالتونو د خپلې ترلاسه شوې پوځي، سياسي - اقتصادي برترۍ له امله پر هغه واکمن او د يووزري نړيوال ځواک په توگه په دې لټه کې شو، چې له خپلو ستراتيژيکو موخو سره سم په هغه کې نويوالي رامنځته کړي. د متحدو ايالتونو د پخواني ولسمشر جورج بوش (پلار) د "نوي نړيوال نظم" په باب د عراق د لومړۍ جگړې له پيل سره، خپل ولس ته په خطاب کې وويل: "له دغو نا ارامه وختونو څخه کيدای شي، يو نوي نړيوال نظم رامنځته شي، چې په هغه کې به ملگري ملتونه هغه رول ولوبوي، چې د دغه سازمان د بنسټ ايښودونکو له خوا طرح شوی و. مور د فوق العاده او ځانگړو شېبو شاهدان يو. د خليج د سيمې کرکيچ، چې کيدای شي له گواښه ډک هم وي، مور ته داسې موقع په لاس راگرې، چې د گډې همکارۍ يو تاريخي پړاو مخ په وړاندې يوسو. د نوي نړيوال نظم په رامنځته کيدو باندې سختې شېبې تيريري. ښايي داسې يوه نړۍ رامنځته شي، چې هغه به له اوسنۍ هغې څخه چې مور يې پېژنو، توپير ولري" (۱). په رښتيا هم لويديځ، نړيوال مهم سياسي او امنيتي سازمانونه د بيلگې په توگه، د ملگرو ملتونو د امنيت شورا، نړيوال بانک او نړيوال وجهي صندوق، تر خپل اغېز لاندې لري او په واقعيت کې دوی د نړۍ د اداره کولو لپاره، په هغه ډول چې د لويديځ گټې سمبال، برترې يې خوندي، سياسي او اقتصادي ارزښتونه يې د نړۍ گوت گوت ته پراخ او وساتل شي، له دغو نړيوالو سازمانونو او همدارنگه د ناتو له پوځي ځواک څخه گټه ترلاسه کوي. له همدې امله د ناتو د پوځي سازمان غړو هيوادونو د تېرې پيرې په وروستۍ لسيزه کې د سازمان د پوځي وړتيا ارزونه ترلاس لاندې ونيوله، چې هغه ځان د نړۍ له نوو رامنځته شویو شرايطو او گواښونو سره عيار کړی شي. په دې موخه سازمان په خپله غونډه کې، چې په ۱۹۹۱ کال د روم په ښار کې تر سره شوه، د بيلابيلو خواوو څخه د نوو امنيتي گواښونو په وړاندې د مبارزې په موخه په خپله "نوي ستراتيژي" کې د "چټک يرغلز ځواک" رامنځته کول تصويب کړل.

خو د ناتو په دکترين Doktrin کې ستر بدلون په کال ۱۹۹۹ د واشنگټن په غونډه کې رامنځته شو. ځکه د ناتو د غړو هيوادونو د مشرانو په اند، نړيوال امنيت اوس له نوو گواښونو، د بيلگې په توگه د اتومي وسلو له پراختيا او نړيوالې ترهگرۍ، سره مخامخ دی او د هغو هوارول او يا له منځه وړل يې د لومړي ځل لپاره د خپلو پوځيانو دنده وبلله. همدې موضوع ته د ناتو په دکترين هم په روښانه توگه نغوته شوې، چې د نورو تر څنگ د هغه مهم ټکي په لاندې ډول دي:

۱ - د شمالي اتلانتيک او اروپا له سيمو څخه ټولې نړۍ ته د ناتو د عملياتو پراختيا؛
۲ - د ملگرو ملتونو له باور لیک (اجازې) پرته د عملياتو تر سره کول او د ناتو د تړون د رول پراختيا؛
۳ - له اړتيا سره سم او له مخکيني اعلام څخه پرته د اتومي وسلو کارول" (۱). نو ځکه د ناتو د تړون يرغلز عمليات دې د نړۍ هرې برخې ته پراخ کړی شي. د دغو يرغلزو عملياتو بنسټيزې موخې:

- د طبيعي اومه توکو پر پاتو زيرمو په تيره بيا د فسيلي انرژۍ پر هغو بشپړه واکمني؛
- د نړيوال او سيمه ييز سيال ځواک يا ځواکونو له رامنځته کيدو څخه مخنيوي، دی.
خو د درېيمې زريزې د لومړۍ لسيزې تجربو دا روښانه کړې، چې د شمالي اتلانتيک د سمندر د دواړو غاړو سترو اقتصادي - سياسي او پوځي ځواکونو، د امريکا متحدو ايالتونو او اروپايي ټولني په خپلو پوځي - سياسي هاند و هڅو سره، نه يوازې خپلې پورتنې موخې ترلاسه نشوي کړي، بلکې دواړو په تيره متحدو ايالتونو د يووزري نړيوال ځواک په توگه خپل نړيوال دريځ هم له لاسه ورکړی. د روبرت کپل Robert Kappel په اند: "نړۍ د ځواک له يوې گواښمنې تشې سره، چې کيدای شي څو لسيزې دوام وکړي، مخامخ ده. د ځواک دغه تشه ځکه رامنځته شوې، چې اروپا او متحد ايالتونه اوسمهال څه نا څه د زوال په پړاو کې دي، پداسې حال کې چې چين، هند او برازيل د نړيوال ځواک ادعا کوي، خو دوی لا د دغه رول د لوبولو نه دي" (۲). دا په دې مانا چې د نوي نړيوال نظم د رامنځته کولو پر سر، د نوو رامنځته شویو ټلوالو لکه IBSA (هند، برازيل، سويلي افريقا)، برپکس BRICS (برازيل، روسيه، هند، چين او سويلي افريقا) او د برپکسزام BRICSAM (د برپکس ټلواله جمع مکسيکو) او د لويديزې نړۍ د ټلوالې، اروپايي ټولني او متحدو ايالتونو، تر منځ سختې سيالي روانه ده.

دپانو شميره: له ۱ تر ۴

ایا د نړۍ په ځینو هیوادونو کې اوسنی جگړې د همدې سیالی زبیرنده دي؟ ایا د شمالي اتلانتيک د سمندر د دواړو غاړو د ټلوالې ترمنځ د دغو جگړو په اړه د نظر یووالی شته او که نه؟ او ایا دوی د نوي نړیوال نظم په رامنځته کېدو کې همکار دي او که سیال؟ دي پوښتنو ته المانی سیاست پوه او د نړیوالو اړیکو څیړونکی، توبیاس فلیوگر Tobias Pflüger په خپلې یوه لیکنه کې ځواب ویلی. د همدې ارزښت له امله ما اړینه وبلله، د هغه یوه مهمه برخه، اروپایي ټولنه، متحده ایالتونه او ناتو: سیال که همکار؟ پښتو ته وژباړم. هیله ده، پورتنیو پوښتنو ته ځواب وویلي شي.

اخځایونه:

۱ – ویلیام اف، انگډال: د نفتو پر مرسته په نړیوال ځواک اوبنډل، نوي نړیوال نظم ته لاره، صدام حسین او نوي نړیوال نظم، ژباړونکی: شریف بهاند، وگورئ په:

<http://www.afghan-german.de/upload/Tahlilha PDF/bahand de nafto pa meresta.pdf>

۲ – شریف بهاند: درېیمه زریزه: د امریکا متحده ایالتونه، ناتو او نړیوال نظم، وگورئ په:

<http://www.afghan-german.de/upload/Tahlilha PDF/bahand usa nato au naleiwal nazem.pdf>

3- Kappel Robert: Der Abstieg Europas und der Vereinigten Staaten – Verschiebungen in der Weltwirtschaft und Weltpolitik, sehen in:

http://www.giga-hamburg.de/dl/download.php?d=/content/publikationen/pdf/gf_global_1101.pdf

اروپایي ټولنه، متحده ایالتونه او ناتو: سیال که همکار؟

لیکوال: توبیاس فلیوگر Tobias Pflüger

ژباړونکی: شریف بهاند

د متحدو ایالتونو په ټینگار د ۲۰۰۰ ۲۱ تنو، د ناتو چټک یرغلیز ځواک (Nato-Response-Force (NRF) د احتمالي ځانگړو ماموریتونو د ترسره کولو په موخه، په ۲۰۰۳ کال کې رامنځته شو. دغه ټولګې د پوځي لاسوهني لپاره په پام کې نیول شوي او هغه د ناتو د سازمان د یوې ځانگړې قومندانۍ ځانگړتیا لري او یوه برخه یې باید لږ تر لږه د پنځو ورځو په ترڅ کې د عملیاتو د ترسره کولو لپاره چمتو وي. خو د المان د حکومت اندېښنه دا وه، چې د دغه ځواک رامنځته کول باید د اروپایي ټولني د پوځي هغه د جوړولو لپاره خنډ رامنځته نه کړي. له همدې امله یې یوازې په یوه شرط له هغه سره هوکړه وکړه، چې د ناتو د چټک یرغلیز ځواک په جوړولو سره، باید د اروپایي په هغو کې کمښت رامنځته نشي. په حقیقت کې د پوځ ځیني ټولګې د دوو نړیوالو ځواکونو لپاره په پام کې نیول شوي وو. که په عین وخت کې څو ماموریتونه په پام کې وي، بنایي دا پوښتنه رامنځته شي، چې دغه ټولګې به د اروپایي ټولني د ځواکونو او که ناتو تر قومندي لاندې وي. په دې برخه کې پراخه سیالی روانه ده او ناتو د چټک یرغلیز ځواک په جوړولو کې تر اروپایي ټولني مخکې دی.

د اروپایي ټولني د پوځي لاسوهني ځواک، خپلواک پوځي ټولګې نه دي، دغه ځواکونه د غړي هیواد په پوځي شونتیاوو پورې او همدارنگه له همدې لارې د ناتو په هغو پورې تړلي گڼل کېږي. د ناتو د چټک یرغلیز ځواک اړیکې د اروپایي ټولني له هغه سره ډیر په زړه پورې دي. په رسمي توګه د اروپایي ټولني د ځواکونو او د ناتو هغو ترمنځ هیڅ ډول سیالی نه تر سترگو کېږي. دوی باید یو د بل بشپړوونکي وي. خو په حقیقت کې د اروپایي ټولني د مشرانو د ادعاوو له مخې، موخه د پوځي لاسوهني د ځواک رامنځته کول دي، چې هغه وکولي شي، پرته له ناتو او همدارنگه پرته له متحدو ایالتونو، په خپلواکه توګه عملیات تر سره کړي شي. دغه موخه د المان د فدرالي جمهوریت د حکومت په اینټرنټ پاڼې کې په لاندې ډول بیان شوې ده: "دغه ځواکونه باید خپلواک له ناتو، د اروپا د یرغلیز ځواک په بڼه د اروپایي ټولني د گډو ماموریتونو لپاره گټې اخیستې ته چمتو وي". د همدې ټکي په پام کې نیولو سره، کانگو ته د دغو ځواکونو د لیرلو ارزښت روښانه کېږي. اروپایي ټولني پرته له ناتو د لومړي ځل لپاره هلته عملیات تر سره کړل.

که په راتلونکې کې د پوځي لاسوهني اړتیا لېدل کېږي او له هغو سره د متحدو ایالتونو حکومت مینه نه لري او یا د دغه هیواد حکومت خپلې گټې په هغو کې نه ویني، نو باید د اروپایي ټولني ځواکونه دغه ماموریت په یوازې توګه تر سره کړي. دا په خپله د اروپایي ټولني او متحدو ایالتونو ترمنځ د سیالی ښکارندوي کوي. په ظاهره د اروپایي ټولني او متحدو ایالتونو ترمنځ په پوځي برخه کې د کار له ویش څخه خبرې کېږي. د کار دغه ویش په بوسنیا، کوزو وو او یا افغانستان کې د عمل په ډگر کې پلی شو. انگریزانو په هغو پوځي عملیاتو کې، چې قومنده یې د متحدو ایالتونو په لاس کې وه، برخه واخیسته. خو له جگړې وروسته کره وره د اروپایي ټولني نورو غړو هیوادونو په ځانگړې توګه د المان فدرالي جمهوریت ته وسپارل شول. سربیره پر دې د دوی ترمنځ څه نا څه یو ډول سیمه ییز کار ویش هم شته دی. بنایي په راتلونکې کې اروپایي ټولنه د واحدې اروپا د شا و خوا سیمو د

د پاڼو شمېره: له ۲ تر 4

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکارۍ ته راېولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلیکني د لیکنيزې بڼې پاڼوالی د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په څیر و لولئ

کرکیچونو مسولیت په غاړه واخلي. د ټولني دفاعي سياست د کرنلاري په نوي طرحه کې په روښانه توگه د بالقان سيمه د اروپايي ټولني د گټو هغه گڼل شوي ده. د اروپايي ټولني د ليد له مخې د کار دغه ویش له گټوسره مل دی. ځکه اروپايي ټولنه دې ته اړ نه ده، جگړه په خپله پرمخ بوزي، بلکې ټولنه هغه وخت پوځيان هلته ليري، چې جگړه بيز عمليات پایته رسيدلي وي. سره له دې هم د اروپايي ټولني ډير حکومتونه د کار له دغه ویش څخه ناراضه دي. ځکه په کرکیچونو او جگړه بيزو سيمو کې د دوی هر يو د خپلو ځانگړو گټو د پلي کولو په لټه کې دی. الماني شرکتونو احساس درلود، چې په بوسنیا کې له دوی سره تبعيض او ناروا شوي ده. خو د هغه په ځای بيا په کوزو وو کې دوی ډيرې بڼېگنې (گټې) ترلاسه کړي. حکومتونه په دې هاند و هڅه کې دي، له جگړې په وروسته کړو وړو او د بيا رغونې چارې، لکه د بريننا سمبالښت، د خپلو هيوادونو د شرکتونو لپاره ترلاسه او په دې توگه له هغو گټې پورته کړي.

د عراق په برخه کې، د المان د صنايعو د ځانگې د گټو ساتندويانو (Lobbyisten) لکه د دغه هيواد د صنايعو د خونې د مشرتابه غړي، مشايل روگوفسکي Michael Rogowski، د المان د مسیحي ديموکرات گوند غړي، فريدریش مېرڅ Friedrich Merz او ولفگانگ تيرزه Wolfgang Thierse (د المان د ولسي جرگې پخوانی مشر) ټينگار کاوه، چې بايد الماني شرکتونه هم د عراق د بيارغونې په چارو کې برخه واخلي. که دا کار د عمل په ډگر کې پلي شي، نو کيدای شي دوی زياتې گټې ترلاسه کړي. د اروپايي هيوادونو د حکومتونو د ليد له مخې، د جگړې د ريښتینو موخو په برخه کې د اغيز ترلاسه کول، يوازي هغه وخت شوني بريښي، چې سړی په خپله په جگړه کې برخه واخلي. نو ځکه مخکې ياد شوی د کار ویش په تيرې زمانې پورې اړه مومي. د راتلونکې زمانې د کار ویش په پوځي لاسوهنو پورې اړه لري.

همدارنگه د پلان شوو جگړو په برخه کې هم د دوی ترمنځ يو ډول پټه سيالی روانه ده. د عراق په جگړه کې د المان د حکومت د برخې نه اخیستنې لامل په ټاکنو کې د زياتو رايو ترلاسه کول نه وو. په ساده توگه ويلي شو، چې المان نورې گټې درلودې. په دې برخه کې يو ډير مهم ټکی د ايران هيواد و، چې د متحدو ايالتونو د راتلونکې احتمالی جگړې د موخې په توگه گڼل کيده. ايران په سيمه کې د المان يو تر ټولو مهم اقتصادي همکار دی. که پر ايران يرغل شوی وای، نو شوني بريښيده، د متحدو ايالتونو او د المان د گټو ترمنځ تضاد په ښکاره توگه روښانه شوی وي. خو دغه سيالی اوسمهال له ډيپلوماتيکو لارو چارو تر سره او (لا) تر اوسه د امپرياليزم ترمنځ د پوځي شخړې نښې نښانې نه تر سترگو کېږي.

د امريکا د متحدو ايالتونو په وړاندې د پوځي سيال ځواک په توگه د اروپايي ټولني د رامنځته کېدو د طرحې ملاتړ، له ډير خواوو کېږي. خو له سياسي پلوه د متحدو ايالتونو په وړاندې د يو ځواک رامنځته کېدل ناسم کار دی. ځکه دغه ښکارنده (پدیده) د پانگوالی نظام تر منځ يوازي د سيالی د پياوړی کولو په مانا ده. پداسې حال کې چې اروپايي ټولنه په ښکاره توگه په همدې لاره گام پورته کوي: د وخت د سياسي شرايطو په پام کې نيولو سره، کله په گډه او کله هم يو د بل په وړاندې. په هغه لاسوند کې چې خاوير سولانا د اروپايي ټولني د حکومتي مشرانو په سپارښتنه د ۲۰۰۳ کال د جون په مياشت کې، د اروپا په دفاعي کرنلاري کې، چې عنوان يې "په ښې نړۍ کې يوه ډاډمنه اروپا" ده، وړاندې کړ، په وار وار يوي څو قطبي نړۍ ته نغوته شوې، چې دا په خپله د امريکا د متحدو ايالتونو او بریتانيا د گټو خلاف، خو د فرانسې او المان له هغو سره برابره بريښي. په همدې باب په دې لاسوند کې راغلي: "اروپا د ۲۵ غړو هيوادونو [اروپايي ټولنه اوس ۲۷ غړي لري: ژباړونکی] د يوې ټولې په توگه، چې ټوليز پوځي لگښت يې ۱۶۰ ميليارد يورو دی، بايد له يو داسې ځواک څخه برخمن وي، چې که اړتيا ولېدله شي، نو په عين وخت کې څو پوځي عمليات تر سره کړي شي. مور بايد داسې ستراتيژيک فرهنگ رامنځته کړو، چې مخنيونکي، گړندي او که اړتيا وي، د مرگوني عملياتو تر سره کول شوني کړي". [...] "دغه روښانه فورمولبندي په نړيواله کچه د پوځي کولو له لارې د اروپايي ټولني د ځواک غوښتنې ښکارندوي کوي". په همدې لاسوند کې د ټولني د موخې په اړه داسې ويل شوي دي: "که اروپايي ټولنه او متحده ايالتونه په گډه عمل تر سره کړي، ښايي يو اغيزمن ځواک رامنځته او هغه به په نړۍ کې د خير غوښتنې په موخه د شرارت په وړاندې کره وړه ترسره کړي". دا چې د ټولني ريښتني موخه څه ده، هغې ته د سولانا په لاسوند کې هم نغوته شوې ده: "يوه فعاله او کړو وړو ته چمتو اروپايي ټولنه کولی شي، په نړيواله کچه خپل اغيز ته پراختيا ورکړي. ځکه بنسټيزه موضوع د نړيوال ځواک په توگه د هغې رامنځته کول دي". د سولانا په لاسوند کې څه نا څه په روښانه توگه د مخنيونکې جگړې په باب هم خبرې شوي دي. "د نوو گواښونو د شتوالي له امله، دفاعي کرښې ډيرې لري پرتې دي. [...] د اتومي وسلو پراختيا د ملتونو ترمنځ د سولې او امنيت لپاره تر ټولو ستر گواښ گڼل کېږي. نوي گواښونه ځواکمن او خوځنده دي. که سړی د ترهگري شبکو په وړاندې کره وړه تر سره نه کړي، هغوي به پر له پسې توگه گواښمني کېږي. مور بايد له دې لا پخوا د القاعده شبکې په وړاندې مبارزه پيل کړي وای. دا ټول د دې ښکارندوي دي، چې مور د کرکیچ له رامنځته کېدو مخکې بايد کره وړه ترسره کړو".

[د المان د فدرالي جمهوريت] د سوسيال ديموکرات او زرغون گوندونو مشران، د اروپايي ټولني دوه گوني ځواک (سياسي او پوځي) د سولې د نوی ځواک په نامه ياد او په دې توگه دوی د "اروپا" له مثبت اړخ څخه د پوځي هاند و

هغو لپاره گټه ترلاسه کوي. دا په حقيقت کې له کرکې ډکې اروپا پالنې څخه پرته بل څه نه دي. ان د ليبرال گوند د چپ اړخ د ځينو کړيو او همدارنگه د کين اړخه گوند، ديموکرات سوسياليزم، يوه برخه په دې نظر دي، چې "خير غوښتونکي اروپا" د "شرپرو متحدو ايالتونو" په وړاندې ولاړه ده.

د اروپايي ټولني د پوځي کولو سياست په ۳ برخو کې ډير پرمختک کړی دی:

– د پوځي لاسوهني د ټولکيو د رامنځته کولو په برخه کې؛

– د دوو يا څو بيلابيلو هيوادونو څخه د اروپا د پوځي ځواک د جوړولو او

– د اروپا د پوځي صنايعو د پياوړتيا په برخه کې، چې د متحدو ايالتونو له هغو سره سيالي وکړي. دا په دې مانا نه ده، چې يو پخوا ته "شرير متحده ايالتونه" او بلې خوا ته "خير غوښتونکي اروپايي ټولنه" ده. زړه اروپا نيت نه لري، په سوله ساتي ځواک بدله شي، بلکې په دې لټه کې ده، چې له يو پخوا خپلې اقتصادي گټې او له بلې خوا پوځي هغه ترلاسه کړي. د دواړو [اروپايي ټولني او متحده ايالتونو] بنسټيز جوړښتونه يو شان دي. دواړه په پام کې لري، په سويلي سيمو [پرمختيايي هيوادونو] کې جگړې په لاره واچوي. د ۲۰۰۳ کال د اپريل په پاى کې د څلور هيوادونو، المان، فرانسې، بلژيک او لوکزامبورگ، د مشرانو له غونډې وروسته، چې په بروکسل کې تر سره شوه، د دغو هيوادونو حکومتي مشران د "عراق د جگړې د مخالفينو" په توگه وپېژندل شول، دوى يوازې د دغې جگړې مخالف وو، خو نه له جگړې سره، چې د سياست د وسيلې په توگه کارول کېږي.

د فرانسې د حکومت ترڅنگ د المان هغه، د متحدو ايالتونو په وړاندې د پوځي سيال په توگه د اروپايي ټولني د رامنځته کولو اصلى لوبغاړى گڼل کېږي. د المان حکومت د ځان لپاره د تل په څير، ټولې لارې خلاصې پرېږدي او غواړي له اړتيا سره سم د خپلو موخو د ترلاسه کولو لپاره له ټولو شونتياوو، اروپايي ټولني، ناتو، د ملگرو ملتونو په اډانه کې عمليات، له نورو موقتي ټولنو څخه په گټې اخيستنه او ان په يوازې توگه عمليات تر سره کړي.

اخځاى:

نړيوالېډل او جگړه، مخ: ۷۴ - ۷۹

Tobias Pflüger : Konkurrenz oder Parallelität EU/NATO/USA? Sehen in:
Globalisierung und Krieg, Hamburg, 2003, C. Haydt/T. Pflüger/J. Wagner: